

³⁷ Hultquist, P (1964), "Sverige" *Problemer i Nordisk Historieforskning: Rapporter til det nordiska historikermøte i Bergen 1964*, Bergen: Universitetsforlaget ss 160-162.

³⁸ Thermanius, E (1935), *Riksdagspartierna, Sveriges Riksdag XVII*, Stockholm s 167.

Sekelskiftets andrakammarrepresentanter kan enligt Thermanius (1935) och Carlsson (1953) indelas i följande kategorier:

1. *Agrarkonservativa*: Övertygade protektionister och nationalisterna. Visade ofta en hård attityd mot Norge och var unionens bevarande. Motstånd mot socialistiska idéer och facklig verksamhet, för Åkarslagen. Representerar vad man brukar kalla den s k 'ultrakonservatismen'.

2. *Konservativa*: Kärnan inom det protektionistiska Nya Lantmannapartiet. Representanter för lantmannakonservatismen, vilken var försvarvänlig. Dock förespråkade man ibland sparsamhet med statens medel. I rösträttsfrågan var man återhållsam.

3. *Moderatkonservativa*: De moderatkonservativa var inte ultraprotektionister. De tog avstånd från den rena förstakammarkonservatismen som förespråkades av de agrarkonservativa. De var ofta försvarsvänliga och delade inte lantmannens annars vanliga skepsis mot förändringar beträffande rösträttscensus. I dess led fanns även protektionistiska stadsbor.

4. *Moderata*: Det Gamla Lantmannapartiet. Moderata reformvänner. Ett gyllene moderat krav var det alltid återkommande kravet på sparsamhet med de statliga penningresurserna. De moderata kom att bli kärnan i det Nationella Samlingspartiet, vilket verkade i AK under åren 1906-1911.

5. *Moderatliberala*: Dessa befann sig i det gränsområdet där det gamla bondesamhället mötte det industriella. De var klart frihandelsvänliga. De brukar betraktas som lantliberaler, även om många ännu inte brutit sig ur den gamla lantmannaideologins gravitation.

6. *Radikala*: De var anhängare av allmän rösträtt och av den 1890 bildade organisationen Sveriges allmänna rösträttsförbund. Man motsatte sig regeringens försvarsaskanden och krävde en försönlig hållning mot Norge. Man förespråkade också en starkare socialpolitisk reformvilja.

Valkretsbezeichnungarna har i detta arbete hämtats från Carlsson (1953) s 421-429

³⁹ Beteckningar på agrar- och näringsstruktur har också hämtats från Carlsson (1953) s 19.

Storbonde vk = 75 % jordbrukare med ett större inslag av större jordbrukare

Småbrukar vk = 75 %

Industrivalkrets = de icke-jordbrukande väljarna i majoritet

Ind. storb. vk = 50-75 % jordbrukarmaj. i övrigt storb. vk

Ind. sbr. vk = 50-75 % jordbrukarmaj. i övrigt sbr. vk

Valet 1988.

En förutsägelse av valresultatet utifrån den ekonomiska utvecklingen.*

Förutsägelser av valresultat

I USA har det blivit vanligt att valutgången spås med hjälp av opinionsmätningar som företas relativt lång tid före valen. Vanligen utgår man då från presidentens popularitet men också ekonomiska faktorer har utnyttjats.

Vad beträffar de svenska valresultaten har det inte förekommit några tidiga förutsägelser utan det enda som funnits är de opinionsmätningar som företas dagarna före valen. Esaiasson och Gilljam (1986) har emellertid presenterat en modell för hur resultaten i opinionsmätningar kan användas för att förutsäga valresultatet för s och vpk. En första test på denna modells förutsägelser kan vi få vid 1988 års val.

Det är också möjligt att använda de resultat som jag kommit fram till rörande valresultatens samband med den ekonomiska utvecklingen (se uppsatsen i detta nummer av Statsvetenskaplig Tidskrift) för att förutspå valresultaten i Sverige.

Mughan (1987) jämför förutsägelser baserade just på ekonomins utveckling mot tidigare valresultat och opinionsmätningarna precis före valet som prediktionsinstrument. Ekonomin befinner sig här vara utgångspunkten för den bästa förutsägelsen av resultaten i de brittiska valen.

Höstens val

Vilka slutsatser kan vi då dra av sambanden mellan ekonomisk utveckling och valresultat för hur det skall gå i höstens val? Ja, det är lite tidigt. Vi vet ju inte riktigt hur ekonomin kommer att utvecklas under 1988. Ännu finns bara prognoser för ekonomins utveckling.

Jag kommer ändå att göra ett försök. Framförallt skall jag koncentrera mig på inflationen och arbetslösheten. Det var ju dessa två faktorer som visade signifikanta samband med regeringspartiets valresultat.

Några av de viktigaste ekonomiska experterna har i sina senaste prognoser under våren spått att inflationen skulle utveckla sig så här:

Tabell 1. Inflationsprognoser för 1988

Års- genomsnitt	FinansD	FinansD	Konjl	Konjl	SparbB	PkB	SEB	SHB
	(1)	(2)	(1)	(2)				
	4,4	5,6		5,5	5,5	5,3	5,5	6,5

(Källa: Dagens Industri 29 mars 1988).

Konjunkturinstitutets två prognoser skiljer sig åt beroende på vilka löneökningar de räknar med. I den första räknar de med 4 procentiga löneökningar medan de räknar med löneökningar på 7 procent i det andra fallet. KI anser att alternativ 2 i skrivande stund är det alternativ som är mest realistiskt. De löneavtal som slutits talar också för att löneutvecklingen kommer vara över 4 procent och närmare 7 procent än 4 procent under 1988.

Den senast tillgängliga statistiken från SCB visar på en inflationstakt i februari på 5,4 %. Detta innebär en höjd inflationstakt jämfört med tidigare. (Statistiska meddelanden P 14 SM 8803).

Jag har därför valt att räkna med att inflationen kommer att bli mellan 5 och 6 % under 1988. På den nivån ligger huvuddelen av prognoserna som räknar med årsgenomsnitt vilket jag också gjort i min undersökning.

Om vi jämför dessa prognoser med den linje som finns i figuren över inflationen (se uppsatsen) kan vi säga att höstens val lovar att bli spännande.

Vi tycks i det stora hela ha en kritisk punkt vid ca femprocentig inflation. Har inflationen varit över 5 procent har regeringspartiet förlorat röster i valet jämfört med de tidigare resultaten för partiet under samma tidsperiod. Det finns bara ett undantag från denna regel. Det var i det senaste valet 1985. Då var inflationen 7,4 men socialdemokraterna lyckades ändå få ett resultat som låg över deras genomsnitt för de senaste fyra valen.

Det finns betydligt färre prognoser när det gäller arbetslösheten. Enligt SCB var arbetslösheten 1,9 procent i årsmedeltal för 1987. Detta är en nedgång från 2,2 procent 1986. (Statistiska meddelanden Am 12 SM 8801). SCB gör inga prognoser för utvecklingen under 1988. De två månadsrapporter som kommit under 1988 visar för januari på oförändrat 2,1 procent i arbetslöshet jämfört med januari 1987 medan siffran för februari är 1,6 procent vilket är en minskning från 2,2 procent samma månad året innan. (Statistiska meddelanden Am 10 SM 8802 resp Am 10 SM 8803).

Två prognoser för arbetslösheten har dock presenterats. Finansdepartementet förutspår en oförändrad arbetslöshet på 1,9 %. (Svenska Dagbladet 13 januari 1988). Konjunkturinstitutet däremot förutsäger att arbetslösheten skall minska något till 1,8 %. (Dagens Nyheter 29 mars 1988). Jag har därför valt att presentera

tre alternativ med oförändrad arbetslöshet eller en svag minskning av arbetslösheten.

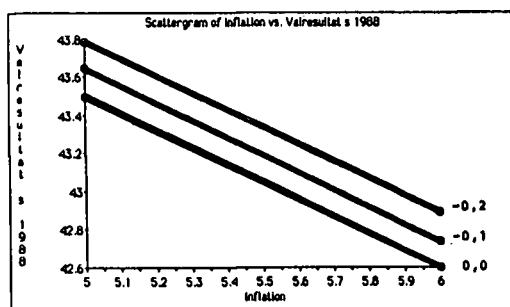
Tabell 2. Förutsägelser av socialdemokraternas valresultat 1988 baserade på utvecklingen av inflationen och arbetslösheten.¹

Förändring av regeringspartiets valresultat (Y) = 3,9478 - 0,89 infl - 1,476 arbetsl (R² = 0,78) N = 14.

Inflation	Förändr av arbetslös- heten	Y	Valresultat (s) 1988
5,1	0,0	-0,6	43,4
5,3	0,0	-0,8	43,2
5,5	0,0	-0,9	43,1
5,7	0,0	-1,1	42,9
5,1	-0,1	-0,4	43,6
5,3	-0,1	-0,6	43,4
5,5	-0,1	-0,8	43,2
5,7	-0,1	-1,0	43,0
5,1	-0,2	-0,3	43,7
5,3	-0,2	-0,5	43,5
5,5	-0,2	-0,7	43,3
5,7	-0,2	-0,8	43,2

Figuren visar sambanden mellan de ekonomiska faktorerna och valresultatet för socialdemokraterna som regeringsparti 1988. De tre linjerna skiljer sig åt beroende på vilken förändring av arbetslösheten som vi räknar med. Ju mer arbetslösheten sjunker desto högre blir kurvan för socialdemokraternas valresultat.

Figur 1. Förutsägelser av socialdemokraternas valresultat vid valet 1988.

Det vanligaste värdet i prognoserna pekar på en inflation på 5,5 procent. Det socialdemokratiska genomsnittet för de fyra senaste valen är 44,0 procent. Detta är således nollvärdet för socialdemokraterna i 1988 års val. Enligt ekvationen tycks en inflation på 5,5 procent och en minskad arbetslöshet med 0,1 procentenheter ge strax under ett nollresultat (-0,8 procentenheter) för socialdemokraterna. Alltså blir inflationen 5,5 procent och arbetslösheten 1,8 procent skulle socialdemokraterna gå tillbaka med ca 1,5 procentenheter från 44,7 1985 och hamna på 43,2 procent.

Brasklappar

Om 43,2 procent är nog för att behålla regeringsmakten avgörs bl. a. av hur det går för Kds och Miljöpartiet. I förra valet hade Kds 2,3 procent, Miljöpartiet 1,5 procent och övriga partier 0,5 procent. Tillsammans 4,3 procent. Hur mycket de kommer att få till hösten är osäkert. Enbart Miljöpartiet ligger ju på 5,8; 6,2 respektive 6,5 procent i opinionsmätningarna för februari och mars.

Får Kds, Miljöpartiet och övriga partier tillsammans 6 procent måste socialdemokraterna nå över 47 procent tillsammans med Vpk för att få fler riksdagsmän än de borgerliga partierna tillsammans. Detta ligger inom de rimliga gräns om Vpk når över 4 procent-spärren och socialdemokraterna får 43,2 procent.

För att översätta det socialdemokratiska valresultatet till ett svar på frågan vem som skall få regeringsmakten finns det således flera om. De viktigaste gäller partierna som ligger nära spärrgränsen. Här kan valet avgöras.

Jag skall lägga in ytterligare en brasklapp. Som vi såg tidigare gick det relativt bra för socialdemokraterna vid 1985 års val trots en inflation på hela 7,4.

Kanske var det så att väljarna tyckte att en så pass hög inflation som 7,4 var rätt bra 1985 när man blivit van vid så mycket högre inflation som det varit tidigare under 1980-talet. Slutsatsen av ett sådant förhållande skulle bli att en inflation över 5 procent inte behöver vara så dålig för socialdemokraterna i 1988 års val, trots allt. Väljarna har vant sig vid högre inflation och skulle på samma sätt betrakta 5,5 procent som förhållandevis bra. Det är ändå det lägsta värdet ett valår sedan 1968.

Ekonomi påverkar inte mekaniskt

En kommentar kan man göra till förhållandet att ekonomins utveckling tycks styra valutgången i så stor utsträckning som jag har visat i uppsatsen i detta nummer av Statsvetenskaplig Tidskrift och så att förutsägelser av valresultaten kan göras.

Det är naturligtvis så som poängterades i uppsatsen att väljarnas *intryck* av hur ekonomin har utvecklats här

stor betydelse för deras röstning. Har regeringen inte lyckats uppnå en god ekonomisk utveckling kan den i vartfall försöka presentera ekonomin i så bra förpackning som möjligt. Och omvänt för oppositionen. Har regeringen lyckats någorlunda med ekonomin, då gäller det ju för oppositionen att ge *sin* bild av hur ekonomin har utvecklats. Här kan man ju tex ensidigt koncentrera sig på vissa aspekter.

Detta såg vi mycket tydligt vid 1985 års val. Då stod en het strid mellan regering och opposition om hur väljarna skulle uppfatta att ekonomin utvecklats under de tre åren med socialdemokratisk regering. Holmberg och Gilljam (1987) visar att det förefaller vara den borgerliga oppositionen som lyckades bäst med att få ut sitt budskap om hur förhållandevis dåligt ekonomin hade förändrats. Det var till och med så att många väljare trodde att ekonomin hade utvecklats sämre än vad den i verkligheten hade gjort.

Därmed har jag presenterat en positiv sak för socialdemokraterna. En 5,5 procentig inflation samtidigt som arbetslösheten sjunker något ligger inom rimlighetens gräns för vad socialdemokraterna kan klara och ändå behålla regeringsmakten med 1985 års utgångsläge. Och ett glädjeämne för de borgerliga partierna. Deras trovärdighet i de ekonomiska frågorna var hög 1985. Kan de nå lika stora framgångar i att presentera sin bild av ekonomins utveckling 1988 finns möjligheterna till valseger också för dem.

Anders Håkansson

Noter

- * Manuskript inlämnat 8 april 1988.
- ¹ Valet 1932 har uteslutits ur prediktionsekvationen beroende på att deflationen detta år sätter antagandet om ett linjärt samband mellan prisutveckling och valresultat ur spel. Skillnaderna i förutsägelseerna blir dock ytterligt små jämfört med om också 1932 skulle medtagits.

Litteratur

- Esaiasson, P och Gilljam M (1986): Att förutsäga valutgången. *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1986:2.
- Holmberg, S och Gilljam M (1987): *Väljare och val i Sverige*. Bonniers, Stockholm 1987.
- Mughan, A (1987): General Election Forecasting in Britain: A Comparison of Three Simple Models. *Electoral Studies* 1987:3.